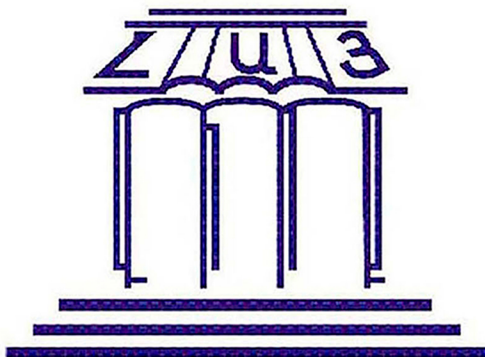

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

338.14

U-99

1931

17 FEB 2010

32-K
A 348

ԱՐԱՔԱ ՍՈՒՐԱԿՅԱՆ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ԿՈՒԽՈՋ ԺԱՐԺՄԱՆ ԲԵԿՄԱՆ ՏԱՐԻՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ

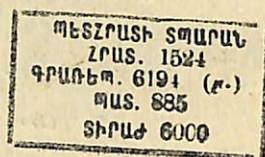
1981

338.14

Լ-99

338.14

մ- 99

ԿՈՒԽՈՋ ՇԱՐԺՄԱՆ ԲԵԿՄԱՆ ՏԱՐԻՆ

Ի. ՄԵՐ ՀԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԸ ԱԶԵՐԻ ՅԵՎ ԿՈՒԼԱԿԱՅԻՆ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱՅԻ ԴԵՄ

Ինչպես ամբողջ Միության մեջ, նույնպես և մեզ մոտ, յերբ ամփոփում ենք կոլխոգչինարարության արդյունքները յերկրորդ տարին, պարծանքով կարող ենք արձանագրել այն հսկայական հաջողությունները, վոր ունեցել ենք այդ ֆրոնտում՝ լենինյան կուսակցության ղեկավարությամբ:

Հարյուր-հազարներով անհատ գյուղացիներ այսօր կոլխոգներում լծված են սոցիալիստական շինարարության հոյակապ շենքին: Նրանց շինարարության հսկայական թափը ամեն որ, ամեն ժամ ջարդ ու փշուր է անում գյուղացու անհատական տնտեսության հետամնացությունը, քարացած վիճակն և առօրինակաբար այն վերածում խոշոր, գիտականորեն միանդամայն հիմնախորված և բարձր տեխնիկայով զինված կոլեկտիվ տնտեսության:

Մեր անցած ուղին այսօր միանդամայն ու անվիճելիորեն ապացուցում է, վոր կոլխոգները զարգացել են, աճել ու սմբացել են միմիայն դասակարգային սրայքարի բովում:

Հնգամյակի յերկրորդ տարին արակատիկայով էլ

ապացուցեց աջ ուղորտունիաների սխալ լինելը, վեր իբր մեր յերկրում հնարավոր և կուսակի ներառումը սոցիալիզմին: Կուլակը, մանավանդ այս վերջին տարվա ընթացքում, ամենահամառ և կատաղի կռիվն էր մղում կոլխոզների դեմ. մոլթ անկյուններից դընդակ արձակում ամենաակտիվ կոլխոզիկներին վրա, կոլխոզի շուրջը անասելի պրովոկացիա ստեղծում: Նա հրկիզում էր կոլխոզի արտերը, կոլխոզի գոմերը և կոլխոզի ունեցվածքը. նույնիսկ թունավորում այն աղբյուրները, վորտեղից կոլխոզիկները ջուր եյին խոմում: Յեւ վաստակարգային այս ահեղ պայքարում, այսօր հսկարտությամբ կարող ենք մատնանշել, վոր կոլխոզները նորանոր անասելի դիւրքեր են դրավում սոցիալիզմի կառուցման ստպարիզում, կուլակին ողորկու ապարիզում:

Պայքարի այդ մեծ Ֆրոնտում մեր կոլխոզներից ինչքա՞ն հերոսների անուն կարող ենք տալ, վորոնք ցրված են Հայաստանի բոլոր հետամնաց անկյուններում (Թուզիուլու, Թթու ջուր, Սեւ-Քար, Սարուխան, Ուզունլար, Ջաֆարբաղ):

Թեւակոխելով հեղափոխի յերրորդ տարին, առաջին հերթին պետք է աչքաթող չանել այդ հանգամանքը: Ամեն մի կոլխոզիկ, ամեն մի չքավոր ու միջակ գյուղացի, վաղվան կոլխոզիկը, պետք է մի բան շատ լավ իմանա, վոր կուլակը յերբեք չի ներաճի սոցիալիզմին. նա կոլխոզի ամենավոխերիմ թշնամին է, առանց նրա դեմ վճռական պայքար մղելու հնարավոր չի ապահովել կոլխոզի նարարության վերելքի բարձր տեմպեր:

Կոլխոզ հեղափոխի յերկրորդ տարին ապացուցեց նաեւ կուլակային պրոֆեսուրայի—կոնդրատյեւ, Չախանով, Դոյարենկո, Սուխանով և այլն,—թերիայի և պրակտիկայի անմիտ և լակեյական լինելը, վոր իբր թե համենալավ կադակերալված տնտեսությունը մարդկության համար, դա կուլակային տնտեսությունն է. իսկ կոլխոզներն ու սովխոզները իրենց կազմակերպվածությամբ, իրենց խոչորությամբ յերբեք չեն կարող մրցել կուլակային տնտեսությունների հետ:

Այս յերկու տարին վերջնականապես ապացուցեցին նաեւ այդ թերիայի վարձկան և սուտ լինելը: Ինչպես Միության բոլոր անկյուններում, նույնպես և Հայաստանում հիմնովեցին ու կադակերալվեցին խոչոր սովխոզներ և կոլխոզներ, վորոնց տեմպի մեծության, կազմակերպվածության հետ մրցել չի կարող վոչ մի կուլակային տնտեսություն, թեկուզ ավելի վարդացած յերկրների, չնայած այն հանգամանքին, վոր մեր սոցիալիստական տիպի տնտեսությունները դեռեւս գտնվում են սաղմնային դրության մեջ, դեռեւս նոր են ստեղծվում:

Դրա համար ել ամեն մի կոլխոզիկ պետք է շատ լավ իմանա այդ կուլակային թերիայի ուսակցիոն լինելը: Աչխարհում չկա գիտականորեն աւելի բարձր հիմունքներով կադակերալված տնտեսություն, քան կոլխոզն ու սովխոզը: Ու յերբ վաղը մեր յերկրի բաճաւոր դասակարգը տեխնիկապես հիմնովին կվերադինի մեր սովխոզներն ու կոլխոզները, իսկ այդ վաղը հեռու չէ, այն Ժամանակ կոնդրատյեւ չինայի ծիծաղելի, խղճով և ուսակցիոն տեսքը միանգամայն պարզ կլինի նաեւ ամբողջ աշխատավոր մասսաների համար:

2. ԿՈՆԽՈՉՆԵՐԻ ՆՎԱՅՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍՍԱՅԱԿԱ- ՆԱՑՄԱՆ ՈՒՂԵՈՎ

Ձաճատարածի հայտնի սխալներից հետո մեզ մոտ կոլխոզի բարեկամներից շատերը կոլխոզի հաջողութ-
վությունները լավ չեն տեսնում. այդ պատճառով ել նոր
ստեղծվող կոլխոզի թերութ-
վությունները քննադատելիս
յերբման այդ քննադատութ-
վությունները դանակով ման
վերածվում. իսկ մենք խոշոր
նախագծային ունենց,
վերջից մասսայականացման
դժով պետք և աշխատեն
մեր բոլոր դյուղական
կազմակերպությունները:
Առողջ հաջողութ-
վությունների մասսայականացումով և յե-
ղած թերութ-
վությունների վերացումով առաջին
հերթին պետք և ստեղծել
նոր վերելք, պետք և նոր
հաղա-
վոր դյուղական տնտեսութ-
վություններ կոլեկտիվ
աշխատանքի կանչել.
Իսկ մեր կոլխոզիների հաջողութ-
վությունները քիչ չեն:

Տախտակ № 1 °)

Գյուղացու յեկամուտը միմեջ կոլխոզ մտնելը և կալ-
խոզում.

Մինչև կոլխոզ մտնելը

Կ ո լ խ ո ղ ու մ

1. Բաղրակի տնտես.	469		833,30 Կ.
2. Զբաղոր տնտես.	388,35 Կ.		643
3. Միջակի տնտես.	434,20 Կ.		767

Տեսնենք ինչ արագութ-
վամբ և անոմ կոլխոզնի-
կի յեկամուտը: Դրանք
չոր թվեր են, վերջից
դեմ վիճակ չի կարելի:
Կամ ի՞նչպես և վերջից
դաշտերի բերքատու-
թյունն ավելանում:

*) Դասնումեկ կոլխոզի
հետադուրման արդյունք-
ներին:

Տախտակ № 2

Բահալարյունը 1 հեկտարի կոլխոզ յեկ անհատական ցանալարյուններով
(ցանաներով)

Թ Վ Ա Կ Ա Ն	Ա շ խ ո ղ ու մ ցրվեն	Գ խ ո ղ ու մ ցրվեն	Գ ա ղ ի Գ ա ղ ի	Բ ո ղ լ ա խ	Խ ա ղ ղ	Ց խ ա ղ ա	
						• ո ղ ո ղ ու մ • տ ո ղ ո ղ ու մ	• ո ղ ո ղ ու մ • տ ո ղ ո ղ ու մ
1927/28	11,0	9,0	9,4	8,1	75	3,0	6,6
1928/29	11,1	9,1	9,8	6,3	66	10,7	7,0
1929/30	11,2	9,1	10,0	7,0	80	11,0	7,0

իհարկէ, այդ բերքատուութիւնը իշխանական չէ, մեր կոլխոզները դեռ նոր արեւոք ե զբաղվեն դրանով. և այն ել հիմնովին զբաղվեն: Իսկ թիվերը համեմատյան դեպս մի բան ասում են մեզ, վոր դեռ նոր ստեղծված կոլխոզները սաղմնային դրութեան մեջ, նույնիսկ անցնում են հետամնաց, քարացած անհատական գյուղացու տնտեսութիւններէ:

Կամ տեսնենք, թե ինչպես են կոլխոզները տարեց-տարի խոշորանում, իրենց ձեռքն առնում գյուղի հարստութիւնը, ցանքսերը, կենդանիները:

(Համապատասխան № 3 տախտակը զետեղված է 9-րդ եջում):

Յեւ այսպես, ինչքա՞ն հաջողութիւններ կարող ենք թիւել մեր կոլխոզների աշխատանքներից, նրանց կուլտուրայի համեմատաբար ավելի բարձր լինելուց, նրանց աշխատանքի ավելի կազմակերպված, մեքենայացված լինելուց և այլն:

Այդ բոլորը մեզ հնարավորութիւն են տալիս և ավելի վողեւորում ավելի համարձակ ագիտացիա տանել և կովել կոլխոզներ կազմակերպելու համար:

Դրան ել ավելացրեք և այն հանգամանքը, վոր այսօր, ավելի քան յերեւե, քաղաքի գործարանները հրնարաւորութիւն ունեն մեր կոլխոզներէ համար մեքենայական բազա ստեղծելու:

Արդեն մեր դաշտերում յերևում են Ստալինգրադի յերկաթն ձիերը—տրակտորները: Վո՞ր գյուղացին չի ուզում չուլթն ու գութանը փոխարինել տրակտորով:

Արդեն կոլխոզի դաշտերում յերևում են մեր գործարանների արտադրած կոմբայններն ու մալատիկա-

Տախտակ № 3

Կոլխոզների հիմնական ցուցանիշները

Քվակն	Կոլխոզի ընդգրկ. տնտես. թիւը	Վարելու հող	Խաղողի այդի	Ցանքո	Դրանցից բամբակ	Բանալ ձի	Ցեղ և գովն	Կով և մուտակ
1928	1082	2629	105	1445	121	182	655	707
1929	4350	10326	392	8259	1014	587	3044	2812
1930	20300	59486	2448	49041	4651	2305	14688	11261
1931 I/III	43000	143387	2490	114400	15062	5989	30243	23127

ներքև: Վո՞ր գյուղացին չի ուզում կոլխոզ մտնել և դարերի հետամնացութեան սխալով կամ՞ն առ մանրացող փոխարինել տեխնիկայի վերջին խոսքը համաձայն չինված մեքենաներով:

Այսօր արդեն մենք հնարավորութիւն ունենք ըստանալու աշխարհի ինկուբատորներ, վորոնց մեջ կարելի չե տեղավորել հարյուր-հազարից ավելի ձու, վորը փոխարինելու չե հավին և միանգամից կոլխոզին տալու չե հազարներով ճուտեր: Վո՞ր գյուղացին չի ուզի իր թուխը փոխարինել ինկուբատորով:

Վերջապես առաջիկա յերկու տարում ելեկտրիֆիկացիայի յեն յենթարկելու Յերևանի շրջապատի, Զորագետի և Քանաքեռգետի շրջանների բոլոր կոլխոզները: Վո՞ր գյուղացին չի ուզում կոլխոզ մտնել, փոխարինել իր ձեթի, նալթի ճրագը ելեկտրական լապտերով: ամբողջ տնտեսութիւնը և իրա միտքը ղինել ելեկտրականութեամբ և ռադիո ուժերով:

Յեւ կամ վո՞ր գյուղացին չի ուզում իր անսահման, անկուտուրական, վայրենական շրջանի տեխնիկայով «ղինված» գոմերը և ախոռանման տները, «սանուշահոտ դոմը, ողա ակումբները» վերածել լուսավորված, տեխնիկայի վերջին խոսքով կահավորված գոմերի, իսկ դյուղերն ել վերածել կոլխոզ-քաղաքներ—իրենց մանկամսուրներով, մանկապարտեզներով, ակումբներով, կինո-չենքերով, թատերասրահներով: ուզում և գյուղացին այդ կյանքին դնալ, և այն ել միանգամից, գյուղացիական լայն միլիոնավոր մասնակցութեամբ, արագ կերպով: Նա պետք և անվերադարձ հետեւի պրոլետարիատին և կոլխոզի ու կոլեկտիվ

աշխատանքի միջոցով տիրանա տրակտորին, կամբայնին, ինկուբատորին, ելեկտրականութեան, ռադիոյին և, վերջապես, այն բոլոր բարիքներին, վոր տալիս են պրոլետարական յերկրի և աշխարհի նորագույն անկաշխանդ ղիտութիւնը և տեխնիկան:

Յեթե չի ուզում, թո՛ղ մնա, աղաւթ, միքիչ ել մտածի: Համենայն դեպս մի բան պարզ և. վո՞չ կուլակը, վո՞չ կուլակի թագաւորը, վո՞չ Սմերդկայի «միլիոներ-հորեղբայրը», վո՞չ ել գյուղական անտեսութեան հետամնաց տեխնիկան հնարավորութիւն չեն տալու չքավոր և միջակ գյուղացուն դուրս գալու իր աշտոյա ծանր դրութիւնից, տնտեսական հետամնացութեանից: Ահա այս հանգամանքը պետք և ի նկատի ունենան բոլոր գյուղացիք և գյուղական ֆրոնտի բոլոր աշխատողներն իրենց աշխատանքի ասպարիզում, յերբ խոշոր բեկման դռանն են կանգնած:

3. ԿՈԼԽՈԶՆԵՐԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՍԱՆ ՈՒՂԻՈՎ

Կոլխոզները յերեւել ի կարելի ամրացնել, դեպի նրանց նոր հոսանք ստեղծել, նրանց դարձնել ապրանքային կոլխոզներ, յեթե հնգամյակի այս յերրորդ տարում կոլխոզները և կոլխոզ-ապարատն ամբողջութեամբ չգրադվեն իրենց թերութիւնների հայտաբերման և նրանց իտպառ վերացման դործով:

Իսկ խոշոր նվաճումների հետ կոլխոզները ունեն խոշոր թերութիւններ ևս: Մի՞թե դադանիք և, վոր շատ կոլխոզնիկներ դեռ կոլխոզի ունեցվածքի վրա չեն նայում ինչպես իրենց սեփական ունեցվածքի, չեն դողում կոլխոզի ամեն մի չոփի համար, ինչպես այդ

կատարվում էր անհատական տնտեսութեան մեջ: Քիչ փաստեր ունենք բամբակադործական շրջաններէց, յերբ բերան յեկած բամբակը տալարը վռնչացնում եւ, իսկ կոլխոզնիկը անտարբեր կանգնած նայում եւ միջոցներ ձեռք չի առնում. կամ բամբակը դեռ լիովին չհալաքած՝ արտը վարում են: Խնամքով չեն վերաբերվում կոլխոզի գույքին, կենդանիներին: Իսկ այս տրամադրութիւններով կոլխոզը մեծացնել, ամրացնել—չի կարելի: Պետք ե իսպառ վերացնել, մինչև անգամ կոլխոզից դուրս վռնդել նրանց, վորոնք խորթ աչքով են նայում կոլխոզի գույքին, ունեցվածքին, կամ հանդես են բերում չտեսնված թափթփվածութիւն, անտարբերութիւն դեպի կոլխոզի ցանքերը, աշխատանքը և գույքը:

Մեր կոլխոզնիկներն ու կոլխոզապարտը վորքան մեծ գիտակցական վերաբերմունք ցույց տան շէպի այս փաստերը, այնքան կարողացնեն և այնքան նոր տեմպեր կտան կոլխոզինարարութեան:

Յերկրորդ հարցը, դա հաշվապահութեան և հաշիւների խառնաշփոթ լինելն եւ, վոր քիչ չի ազդում մեր կոլխոզների ամրացման և նոր վերելք ստեղծելու գործում: Դեռ ի՞նչքան կոլխոզներ և կոլխոզնիկներ ունենք, վորոնց հաշիւները չեն փակված. կամ դրանցից քանիսը դեռ չգիտեն, թե իրենք կոլխոզից ստանալի՞ք ունեն, թե՞ պարտ են դրան: Այդպիսի կոլխոզնիկները ի՞նչպէս կարող են լինել կոլխոզ գաղափարի ազդատորները. նույնիսկ դրանցից միքիչ անկայունները ի՞նչպէս կարող են գոհ լինել կոլխոզից:

Հաշվապահութիւնը պետք ե լինի կոլխոզի հայելին. մեր կոլխոզները և կոլխոզապարտը պետք ե

այնպէս կադմեակերպին այդ հայելին, վոր նրա մեջ ճշգրիտ կերպով արտացոլի ամեն մի կոլխոզնիկ և կոլխոզնիկի հաշիւ: Ամեն ոք, ամեն շաբաթ, ամեն ամիս կոլխոզնիկը պետք ե իմանա ինչքան աշխատանք ե կատարել կոլխոզում և այդ բանը պետք ե արձանագրված լինի նրա աշխատանքի գրքույկում:

Յուրջ տանք նաև այդ խնդրում մեր վճռականութիւնը: Յերկրորդ տարին պետք ե լինի հաշվապահութեան խառնաշփոթութեան վերջին տարին:

Մյուս կարեւոր հարցը, դա կոլխոզի տնտեսութեան հարցերն են կոլխոզներում: Այդ յերկու յերեւոյթներն ել անհատական, հետամնաց տնտեսութիւնից մնացած վաստ ժառանգութիւններ են, վորոնք, դժբախտաբար, քիչ չեն խանգարում մեր կոլխոզների աճմանը:

Վո՞ր դուռը այն կոլխոզ կմտնի, յերբ տեսնում ե, թե ինչպէս կոլխոզնիկները մի ինչ-վոր հիմար բանի համար իրար ոճիքից են բռնել, կամ իրար են հայհոյում, փոխանակ աշխատանքի զնայու. և կամ վո՞ր դուռը այն կոլխոզ կմտնի, յերբ մեր կոլխոզապարտի աշխատողները ամեն ինչ անում են բոլորովին կամ հին տանուտերի նման ծնչերով, կնուտով կամ հայհոյանքով են վճռում:

Վո՞ր կոլխոզը կարող ե յերաշխիք սալ կուլակի դեմ լավ պայքարելու, յերբ կոլխոզի աշխատողների մի մասը վորոշում են խնդիրները լուծել թաքֆայա-կան տեսակետից կամ խնդիրների լուծմանը մոտենում են իրենց պապնական վրեժը լուծելու տեսակետից. իսկ այդ տգետ քինախնդրութիւնից կուլակը ոգտվում ե, ճեղք ե առաջացնում կոլխոզում: Հետա-

դասյաւմ, յեթե նրան հաջողութեամբ և այդ հեղափոխութեամբ լայնացնել—կամ կոլսողն և քայքայելու, կամ քայքայման դռները կանգնուի:

Մեր կոլսողնիկները պետք է սովորեն լավ բանակայինների նման կռիւն, այդի այդ թերութիւնները, արմատախիլ անել այն բոլոր սովորութիւնները, սգեւտ հատկութիւնները, վոր իրենց հետ կոլսող են բերել դժուարացիք, վոր լինելով հին, փտած, մեռած հասարակարգի սովորութիւններ, վարակում են կոլսողին և թույլ չեն տալիս նրան ավելի արագ զարգանալու:

Մեր կոլսողները պետք է սովորեն ինքնաքննադատութեան գեղքի որինսովոր դործածմանը, չպետք և թողնեն, վոր այդ գեղքը ժանդոտի, չպետք է թույլ տան, վոր այդ գեղքը անցնի կուլակի՝ թշնամու ձեռքը, և թշնամին այդ գեղքով կռիւ կոլսողի դեմ:

Իսլաւիկյան ինքնաքննադատութեան կրակի տակ աննկող կոլսողներում նկատված բոլոր թերութիւնները, լայն մասնաւորին մասնաւորից դարձնելով այդ թերութիւնների հայտարարմանը—քիչ չի ոգնի յերրորդ տարին դարձնել նոր բեկման տարի, կուսակցութեան հիմնական լողունը կյանքի մեջ անցկացնելու, դժուար դեպի համատարածը տանելու:

Այդ աշխատանքները հնարավոր կլինի կատարել, յեթե կոլսողների հաշվետու կամպանիան անցկացնելիս վերից վար կանոնավորվի կոլսող-ապարատը: Բոլոր կոլսողներից, մասնավորապէս կոլսող-ապարատներից պետք է հեռացվեն դասակարգայնորեն խորթ ելմանները կամ նրանց ազենաները: Կոլսող-ապարատը վերից-վար պետք է բռնեն աշխատանքի լավագույն հերոս կոլսողնիկները, աշխատանքի մեջ տըն-

տեսալարութեամբ աչքի ընկած միջակները, կոլսողի համար ակտիւորեն կռիւ կանայք, վորոնց, դժբախտաբար, հաճախ թերադնահատում են: Այլա յերիտասարդ բրիգադիրներն ու 25-հազարականները, կոլսող-չարժման դժվարին տարվա հերոսները:

Կոլսողի ամբողջ ապարատը պետք է կազմված լինի այնպես, վորպէսզի նրա յուրաքանչյուր պտուտակը աշխատի անսահման անձնվերութեամբ և վճարակներով: Դա նույնպէս կլինի յերաշխիք՝ կոլսող-չարժման նոր, բայց չեղանակ փերելը սկսելու:

4. ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԿՈՒՆՈՋ ՖՐՈՆՏՈՒՄ

Քաղաքի արդյունաբերութեան ֆրոնտից հետո ամենահիմնական հարցը, վոր այսօր դնում է մեր առաջ 16-րդ համագումարը՝ դա կոլսողների խնդրով դրադվելն է, կոլսողների ամրացնելն է, կոլսողներում բարձր վերելք ստեղծելն է, նրանց մասնագիտացնելն ու ապրանքային դարձնելն է: Չնայած մեր ունեցած մի չարք հաջողութիւններին, այնուամենայնիվ այդ ապարիդում կատարված աշխատանքը բայաբար լինելուց հետո պիտի համարել: Դեռ հիմնական բեկումն չի ստեղծվել մեր դյուղական ֆրոնտի մի շարք աշխատողների մեջ. իսկ մեր առաջ բավական լուրջ խնդիրներ են դրված. պահանջվում է ամենավճարական աշխատանք և չընդարձ դեպի այդ ֆրոնտը:

Կալեկտիվ շաքիման հաշվները Հայաստանում
1930 և 1931 թ.

	Առ մեկն Հունվ. 30 թ.	Առ մեկն սեպտ. 30 թ.	Առ մեկն Հունվ. 31 թ.	Գարնան ցու- նբա. սկզբին 1931 թ.	Աշնան ցու- նբա. սկզբին 1931 թ.
Կոլտոգներ թիվը	303	380	495	593	675
Նրանց մեջ մտած անտես- թիվը	7575	15014	20300	43000	55000
Կոլեկտիվացման % -ը այս- ինքն գյուղացիակ. անտեսա- վոր տոկոսն և մտել կոլտոգի մեջ	3,9	9,0	12,1	25,0	32,0

Այս աղյուսակը ցույց է տալիս, վոր գյուղական կազմակերպությունները քիչ անեղիքներ չունեն գյուղական անհատական հսկայական սեկտորը կոլտոգներ դարձնելու և նրան կոլտոգում կազմակերպելու ու դաստիարակելու տեսակետից: Ամեն մի կոլտոգների և վաղվան կոլտոգների համար պայքարի պետք է դուրս գա մեր գյուղի ամբողջ հասարակայնութունը—կուս-բջիջը, կոմսոմոլի բջիջը, գյուղխորհուրդը, արտա-դրական կոոպերացիան, սպառողական կոոպերացիան. դրանց բոլորի աշխատանքի չափանիշը պետք է լինի, թե նրանցից յուրաքանչյուրը վո՛րքան հաջող է կռվել կոլտոգ մեղելը ստեղծելու, կոլտոգները ամրացնելու տեսակետից.

Ինչո՞ւ այդ հարցով չպետք է զբաղվեն մեր կուս. բջիջները, կոմսոմոլի բջիջները կյանք տան կոլտոգին, գյուղը ելեկտրականացնեն կոլտոգի ոգտին: Իհարկե, ինչ խոսք կարող է լինել, այն մասին, վոր առաջիկա

ամիսներին վո՛չ մի կուսակցական և կոմյունիստական կոլտոգից դուրս չպետք է լինեն. ել ի՞նչ կուսակցական և կոմսոմոլիստ, վոր այս տեսակետն հեղափոխա-թյան մեծ որերին պոչից կգնան, կամ նույնիսկ կխան-դարեն կոլտոգին:

Ել ի՞նչ գյուղխորհուրդ, վոր նրա աշխատանքի ելուցումը այս շրջանում, յերբ գյուղում առցիակով ենք կառուցում, գյուղխորհուրդի հիմնական հարցը կոլ-խոգ կառուցելը չպիտի լինի, մասսաներին դեպի կոլ-խոգ տանելը չպիտի լինի, կուլակի դեմ ամենաուժեղ պայքարելը չպիտի լինի: Այդ շրջադարձը պետք է կա-տարեն մեր նորենադր գյուղխորհուրդները, նրանք պետք է լինեն կոլտոգի ամենաակտիվ պաշտպանները, կոլտոգ կառուցողները: Ինչպես ԽՍՀՄ-ի Ժողովու-րդի նախագահ, հին բայլչեիկ ընկ. ՄՈՒՍՏՈՎՆ Ե ասում՝ «Հիմնական խնդիրը խորհուրդի, դա նրա կոլիյն է կուլակի դեմ, դա նրա ողնուլթյունն է կոլտոգչարժ-ման ծախարմանը, դա նրա հիմնովին յերես թեքելն է դեպի կոլտոգը»:

Նույնը վերաբերում է նաև սոցալիստային, վարը դեռ չատ հեռու յե կոլտոգ կառուցող, նրան ոժանդա-կող սոցալիստ լինելուց. իսկ արդեն ժամանակն է, վոր նրանք դբաղվեն կոլտոգների սնդի, կենցաղային հարցերի և կուլտուրական հարցերի կազմակերպման խնդիրներով: Վորքան չուտ յերեսները թեքեն դեպի այդ աշխատանքը, այնքան ավելի բովանդակալից կըսոնա նրանց ամբողջ գործունեյությունը:

Վերը հիշած որդանները պետք է կարողանան վոտ-բի հանել կանանց հասարակայնությունը՝ հողուտ կոլտոգի. ամեն մի աշխատակցի գեղջկուհու, գլխավո-

բապէս կոլլսոգուհու պետք ե դարձնել կոլլսոգի համար մարտնչող ազիտատոր:

Ինչո՞ւ անվերադարձ կոլլսոգ մտնել ցանկացող դուռը պիտի չլինէր չկազմակերպել կոլլսոգ մտնողներին նախաձեռնող խմբակ և նրանց դուռը չուղարկել մեղ հարադատ տարբերին վտարել հանելու, կոլլսոգ բերելու: Ինչո՞ւ չկազմակերպել կարմիր խնամախոսներին խմբակներ, դրանց միջոցով նոր վերելքը չստեղծել. կամ ինչո՞ւ դուռը դուրսը դարձնել կարմիր բանակայիններին, կարմիր պարտիզաններին չդարձնել կոլլսոգի ախտով կազմակերպիչները:

Պետք ե մեր դուռը բոլոր կազմակերպություններն առաջիկա ամիսներին յերեսները թեքեն դեպի կոլլսոգը: Ամբողջ դուռը վտարել հանեն, յուրաքանչյուր վոչ կոլլսոգնիկի խրճիթը մտնեն, նրան համոզելով կոլլսոգ բերեն:

5. ԶԿՐԿՆԵԼ 1930 Թ. ԳԱՐՆԱՆ ՍԻԱԼՆԵՐԸ

Իհարկե, այդ աշխատանքները տանելու համար, համատարածի չլինում, տեղերում կատարված մի շարք սխալները ամենավճռական կերպով պետք ե ուղղել և նորերը չկրկնել:

16-րդ համադրամարի ցույց տված ճանապարհով դնալով, պետք ե բոլոր պարզ տեղի կոլլսոգներին կից և միայն թույլ արտեղներին կից ստեղծել չքայլորական խմբակներ: Նրանց հիմնականում սխալմամբ կերպով դրադեցնել կոլլսոգի ստեղծման, ամբողջական բոլոր աշխատանքներով: Դատարարական պայքարի սրման այս յերրորդ տարում կոլլսոգներին կից կազմակերպվող չքայլորական խմբակները առանձնահա-

տուկ նշանակություն են ստանում. նրանց կազմակերպվածութան, կոլլսոգի հերթական խնդիրներով կանոնավոր դրադելը, ամենահիմնական գործը կլինի կոլլսոգի ուժեղացման և կուլակի ողակման:

Ինչ վերաբերում ե միջակի հարցին, ապա նրան կոլլսոգ ներգրավելու կատարենք ԼԵՆԻՆԻ ասածները՝ «Միջակին պետք ե դրավել դեպի բանվոր դատակարար ուղիներ վերաբերմունքով դեպի նրա կարիքը, կուլակ նրա հետամոտացություն դեմ, կուլակ միայն ի դեպ պետ ներգործելով նրա վրա, և վոչ թե ճնշումի դիմել»: Մի ուրիշ տեղ ստում ե. «Զիս սովելի հիմար բան, քան թեկուղ մտածելն անդամ ճնշում գործել միջակ դուռը տնտեսական հարաբերությունները բնագավառում»: Այս հիմնական լողունքից յենելով, հնգամյակի յերրորդ տարվա աշխատանքները պիտի տանել այնպես, վորպեսզի միջակությունը ամբողջությամբ լինի կամ կոլլսոգի ներսում և կամ կոլլսոգի շուրջը, բայց վոչ յերբեք կուլակի մոտ:

Տախտակ № 5

Կոլլսոգների անդամների սոցիալական կազմը տոկոսներով.

ԹՎԱԿԱՆ	Բատրակներ և բանվորներ	Չքայլոր տնտեսութ.	Միջակ տնտեսներ	Կատարյալ և անը
1 6-27 թ.	—	88,8	11,2	—
1 6-28 թ.	6,1	75,3	18,2	0,4
1 6-29 թ.	7,2	70,0	22,6	0,2
1 6-30 թ.	13,5	51,1	30,4	5,0
1 10-30 թ.	22,6	57,3	19,0	1,1

19

Ինչպէս այս տախտակը ցոյց է տալիս, այդ ասպարիգում պարծենալու չափ բաներ չունենք, չնայած այն հանգամանքին, վոր մեր ամբացած կոլխոզներում, վորոնք դառել են խորհրդային կառավարութեան հետարանները գյուղում, միջակ կոլխոզները պակաս յեռանդով ու անձնակերպումը չի աշխատում կոլխոզի դաշտերում, կոլխոզի ամբացման համար, և կամ պակաս յեռանդով չի կռւում կուլակի դեմ, նույնիակ կրծքով պաշտպանելով կոլխոզը կուլակի վայրագություններից:

Յերբորդ հիմնական հարցը այս վերելքի որերին, սոցալաքնակութեան հետամնաց մասի կենցաղային հարցերին ավելի զգուշ և խելոք մոտեցում ունենալն է: Դա առանձնապէս վերաբերում է թուրքական, քրդական և ասսուրացիներին գյուղերին, վորոնց միջ տարավելիք աշխատանքի վրա, դժբախտաբար, բաւարար ուշադրութիւն չի դարձված:

Ահա, յերբ այս յերեք հիմնական խնդիրները հաջող լուծեն մեր գյուղական մասսաները, միաժամանակ շարունակեն համառորեն կուլակին ողակելը, տալով նրան տնտեսական նորանոր հարվածներ, բնում խեղդելով նրա ամեն մի փոքր՝ կոլխոզին վնասելու ասպարիգում, բոլոր կողմերից և բոլոր կամպանիաների միջոցով ողակումն ավելի նեղացնել, վորպէսզի ըստեղծվեն նախապայմաններ՝ նրան համատարած կուլակաւիւղացման հիմունքներով վորպէս դատակարգ վոչնչացնելու:

6. ՊԼԱՆԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՎ ԴԻՄԱՎՈՐԵՆՔ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՅԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

Այս դարունը պիտի լինի մեր պլանային աշխատանքի դարունը, կոլխոզ-ապարատը վերելք-վար,

մինչև վերջին ամենափոքրիկ կոլխոզը պիտի ունենա ճշտած, լայն մասսաների կողմից քննված բացչելիկայան պլաններ: Ձմեռվա ամիսները պետք է լինեն այդ պլանների վերջնական ստուգման, մասսայականացման և ընդունման որեր, վորից հետո կոլխոզները պետք է սովորեն նույնպիսի վճռակամութեամբ կատարել և դերակատարել ընդունված պլանները:

Կոլխոզին չպետք է վայել լինի անպլան աշխատանքը, նրան վայել չպետք է լինի մի անգամ ընդունված պլանը կատարման ընթացքում վերանայելը, ներան վայել չի նաև պլանների թերակատարումը, ինչպէս այդ կատարվեց մի շարք կոլխոզներում: Ուրեմն՝ բոլոր կոլխոզները և կոլխոզ-ապարատը պետք է ունենան իրենց տարեկան պլանները, յեռամայա պլանները և միամայա որացուցային պլանները:

Պլանային աշխատանքի հետ սերտ կապված է վերադաս որդաներին ժամանակին վիճակագրական տեղեկություններ հասցնելը, վոր քիչ նշանակութիւն չունի կոլխոզ մեծ բանակի ողակների կապի և դեկավարման տեսակետից:

Ինչպէս կարելի յեղեկավարել կոլխոզին, ոժանդակել նրան, յեթե չգիտես՝ վոր ժամանակ պլանի վոր մասն է կատարված: Կոլխոզները, չրջանային կոլխոզ-ապարատը առանձնահատուկ ուշադրութիւն պետք է դարձնեն այդ հանգամանքի վրա, սոցիալատական աշխատանքի ֆրոնտում ավելի կովի ընդունակ դարձնեն կոլխոզային մեծ բանակը:

Պլանային աշխատանքների հետ կապված են նրանց կատարման ստուգման հարցերը. յերեմն բազմաթիւ լավ-լավ վորոշումներ է հանում մեր ամբողջ ապա-

բառեր վերելք-վար, իսկ կատարվե՞լ են արդյոք դը-
բանք, թե վոչ, դրանցով չենք ել հետաքրքրվում: Յե-
թե այդ ժամանակին մի հարյուրերորդը նվիրենք
ստուգելուն՝ արդյոք կատարվել են այդ պլանները,
թե վոչ, յեթե վոչ, ապա ինչո՞ւ, այն ժամանակ մեր
նորստեղծ ապարատում նկատված անպատասխանա-
սովությունները չեն լինի, վորպիսին այժմ է նկատ-
վում: Իսկ այդ թերությունը առաջին հերթին մեծ
վտանգ է մեր կոլխոզ-ապարատի և նրա աշխատանք-
ների ասպարիզում: Ըստ կլինի քիչ վորոշել, բայց կոլ-
խոզ աշխատանքի բոլոր ողակներում հետեւել, վոր-
պեսզի վորոշածը կատարվի և այն ել ճիշտ ժամա-
նակին կատարվի:

Կատարման, ստուգման աշխատանքը քիչ չի նը-
պատել մեր բայձեւիկյան վերելքին, մեր դարնամա-
յանի բայձեւիկյան կազմակերպմանը:

7. ԽՈՒՍԱՓԵԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ «ԿԱՄՈԱՆԻԱԿԱՆ»

ԲՆՈՒՅԹԻՑ

Առաջին հիմնական հանգամանքը բայձեւիկյան
յերբորդ դարնան ճիշտ կազմակերպման, դա բոլոր
սեկսիկի կամպանիաների, ինչպես և դարնանացանի
կամպանիաների սովերի ճիշտ պլանավորված տանելն է
և հիմնականում նրանց կոլխոզ վերելքի հետ կապելն
է: Այդ ասպարիզում ել ինչպես մեր կոլխոզ-ասպա-
րատը, նույնպես մի շարք մթերող որդաններ քիչ չեն
մեղանչել:

Հիմնականում կոլխոզները 8 տոկոսով են մա-
նակցել հացամթերմանը, դյուղացիությունը 14 տո-
կոսի չափ, վորը անպայմանորեն ազդել է կոլխոզի

վերելքի վրա բացասական լծատուով. այժմ այդ կամ-
պանիայից դաս առնելով, կենդանիները մթերման
կամպանիան չպետք է տարվի ախպես չոր բյուրո-
կրատիկ իրարով. նա պետք է ծառայի միաժամանակ
քաղաքի պրոլետարիատին մի հասցնելու նպատակին:
Այո՛ւս կողմից ել անասնապահական կոլխոզներին հո-
տերի կոմպլեկտացման: Գնված լավագույն կովերը,
խոզերն ու վոչխարները առաջին հերթին պետք է
վերածվեն կոլխոզի հոտերի, իհարկե նրանց ապահո-
վելով կերով և դոմերով:

Տախտակ № 6

1930 թ. մթերումները կոլխոզներում.

Կուրսուրա- ները	Գյուղական տըն- տնություն. կո- լեկտ. % -ը սեպտեմբերին ըստ մթ. շրջան.	Կոլեկտիվները ավել են չալաս- տանի ամբողջ մթերքների % -ը	Կոլխոզներում մթերված քնդա- մմենը ցենտներ- նելով
Հացահատիկ	8	13,9	14306
Բամբակ	13,4	18,4	19965
Խաղող	12,8	29,2	54300

Կոլխոզ ամբողջ ասպարատը և ամեն մի կոլխոզ-
նիկ պետք է պատրաստ լինեն ժամանակին ընդունելու
և աչքի լույսի պես պահելու բոլոր պետքական անա-
սունները:

Դաս առնելով անցկացրած կամպանիայի թերու-
թյուններից, պետք է աշխատել չկրկնել այն, և դրա-
նով հնարավորություն չալ կուլակին պրովակացիա-
յի յեթարկելու կոլխոզներին: Անասուններին մթերման
հիմնական նշանակությունը և նրա նպատակները ամեն
մի կոլխոզիկի համար պարզ պետք է լինի, վորպես-

դի աղբ կամ պանիան ասիելի լալ ծառայի կողիող վերելքի կադմակերպմանը և խոշոր ապրանքային կողմնությունների ստեղծմանը:

8. ԱՎԵԼԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ԿԵՐՊՈՎ ԴԻՍԱ- ՎՈՐԵՆՔ ԳԱՐՆԱՆԸ

Նախապատրաստական աշխատանքները պետք է այնպես տանել, վոր դարձանագրանը սկսելիս չկրկնվեն այն խախտումները, վորոնք տեղի ունեցան անցյալ տարի:

Ժամանակին պլանով վորոշենք, թե նախատեսված, վոր տարածությունը և ինչ կուլտուրայի տակ է լինելու, աղբ տարածությունները անպայմանորեն ճշտենք, վորպեսզի դուրս չգա, վոր կոլխոզը սրբապատվով է ցանել 50 հեկտար, բայց ցանել է 40 հեկտար: Յեթե առաջին անգամ թույլատրելի չե սխալ կատարել, ապա այն յերկրորդ անգամ կրկնելը միանգամայն անթույլատրելի չե:

Յերկրորդ, բոլոր մեքենաները և քարշող ուժը պիտի հաշվի առնել, միաժամանակ միջոցներ ձևող առնել՝ ծածկելու մեքենայական ուժի և վերականգնող ուժի պակասը: Նախատեսել մեքենայի աշխատանքի բոլոր մանրամասնությունները, ժամանակին մաքրելով ու վերանորոգելով վերանորոգման բոլոր կարող մեքենաները:

Յերրորդ, մինչևի դարձանագրան սկսելը բոլոր տեսակի սերմերը գտել, պատրաստել: Ինչպես թվերն են ցույց տալիս, կոլխոզները մինչև աշտ մաքրել են իրենց սերմացուի միայն 85 տոկ: Դա, իհարկե, անհերքելի չե: Կոլխոզը սերմացուն առանց գտելու հողին

չպիտի տա: Դա վերաբերում է, իհարկե, ցորենի ախտահանմանը և միայն աղբ ախտահանումը պետք է կատարել գյուղատնտեսների ցուցումներով:

Նախապատրաստական աշխատանքներին է վերաբերում նաև գանադան տեսակի աղբերի, պարարտանյութերի (մոխիր, դոմաղբ) ոգտագործումը, վորոնցով յերբեմն լցված են գյուղի փողոցները: Վոչ մի պարարտանյութ դարձանագրանը սկսելիս գյուղի փողոցներում թափված չպետք է լինի, նրա տեղը դաշտերն են:

Վերջապես ճշտորեն պիտի կատարել և փերակատարել այն բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները, վորոնք նախատեսված են կոլխոզի պլաններով և Հողօգտագործման կողմից ագրոմիխիումով:

Յերբ մենք բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները տանենք ինչպես լալ կոլխոզին և վոչ թափված գյուղացի, յերբ նախապատրաստական աշխատանքի վրա կնայենք վորպես մեր սեփական աշխատանքին և վոչ իբրեւ «կադյոնին» աշխատանքի՝ դարձանագրանի պլանի կատարումը 50 տոկոսով ապահովված կլինի, մնացած 50 տոկոսն էլ պետք է ապահովել դարձան համերաշխ շարքերով դաշտերը դուրս դալով և ցույց տալով կոլխոզին հատուկ կադմակերպվածություն ու ուժ:

1931 թ. գարնանացանի ծրագիրը

	Ամբողջ ցանքի տարած.	Վ Ո Ր Ի Ց					
		Հայա- բույս	Բամբակ	Ծխախոտ	Կարտ- ֆել	Խոտա- բույս	Տեղական կուլտուր.
Ընդամենը Հայաստ.	337888	182980	25000	2820	20000	20000	5000
Վորենց կու- լտուր.	101215	57419	12000	1100	5900	10000	2300
Կուլտուր. ընդ- գրկ. %-ը .	30	31	48	39	29	50	45

Այս տախտակը ցույց է տալիս, վոր յերրորդ տար-
վա բախտի հիմնական վորոշողները պետք է լինեն
կուլտուրները. իսկ այդ պլանները կուլտուրները կատարել
չեն կարող, յեթե աշխատ և եթ մեր ամբողջ կուլտուր մաս-
սան, ամեն մի կուլտուրիկ և կուլտուր-ապարատը
չզգան խնդրի մեծ կարելությունն ու լրջությունը
և միանշանկ գարնանացանի սկսելը այդ պլանները չդար-
ձնեն ամեն մի կուլտուրիկի սեփականություն:

Նախապատրաստական այս ամբողջ շրջանում ամեն
մի կուլտուրիկ և կուլտուր ապարատի աշխատող որվա
աշխատանքից հետո պետք է իրեն հաշիվ տա, ալ-
դրոք կատարե՞ց իր վրա դրած պարտականությունը,
արդյոք ձեռնական կերպով այդ որը չանցկացրե՞ց, կամ
իր կուլտուրային խիղճը բավարարվա՞ծ է այդ որվա աշ-
խատանքից:

9. ՍՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ԽՈՇՈՐ ԿՈԼԽՈՋՆԵՐ ԱՏԵՂԾԵԼՈՒ ՀԱՐՑԸ

Մեր կուլտուրները հիմնականում դեռ մնացել են
չափազանց թույլ և վոչ ապրանքային, ու վոչ մասնա-
դիտացած: Այդպիսի կուլտուրներ լավ եր կազմակեր-
պել յերեկ, նրանք հանդուրժելի յեն այսօր, բայց վա-
ղը դրանք պետք է ձեռնարկել: Խոշոր ապրանքային
Փարբիկա-կուլտուրների:

Ի՞նչ կուլտուր, վոր կապրի միայն իր համար, ի՞նչ
կուլտուր, վոր իր ապրանքային յեղունքով թե՛ իր դրու-
թյունը չափացնի և թե՛ քաղաքի պրոլետարիատին
հումուլթ և կենսամթերք չհասցնի: Ի՞նչ կուլտուր, վոր
միշտ հույսը կդնի կառավարություն վրա, վորպեսզի
կառավարությունը սորեսային կարգով պահի այդ կու-
լտուրին:

Դրա համար ել մեր բոլոր կուլտուրները դյուղա-
ստեղծական մի վորևե ուղղություն պետք է ընդունեն,
մասնադիտանան և դրանով զբաղվեն շատ լավ ու հիմ-
նովին, իսկ մյուս ճյուղերը զարգացնեն վորպես ու-
ժանդակող կամ սպասարկող հիմնական ճյուղին:

Հնգամյակի յերրորդ տարին պետք է ցույց տա,
թե մեր կուլտուր ֆրոնտի աշխատակիցները վորքան
ընդունակ են այդ խոշոր ստեղծությունների կազմա-
կերպման գործում, նրանց ապրանքային դարձնելու
գործում: Մի բան պետք է լավ իմանան մեր կուլտուրի
աշխատակիցները, վոր առաջին հերթին նրանց աշխա-
տանքի վորակը դնահատվելու յե շրջանի մասնադիտաց-
ված կուլտուրի քանակով և վորակով, դրա համար ել
այժմվանից բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք պետք է

Նախ մի հանգամանք պետք է շեշտել. այդ կուէտուրան մեղ մոտ ժամանակավոր կուէտուրա չէ, ինչպես շատերն են կարծում, դրանով պետք է դբադվել հիմնովին, այսինքն պետք է միջոցներ ձեռնարկել՝ վերականգնելու բամբակի հողերի քայքայված ստրուկտուրան: Բամբակի հողերը պետք է պարարտացվեն, խնամքով վարվեն ու մշակվեն: Պետք է բոլոր հնարավոր միջոցները ձեռք առնել այժմյանից ասպհովելու պլանի կատարումն ու դերակատարումը և բերքատվության ապահովումը. դրա հետ միասին պետք է մշակված պերսպեկտիվային խնդիրներ դնեն մեր բամբակացան շրջանների առաջ— այսինքն՝ լուրջ ու կանոնավոր կերպով պիտի մտածել հողի ստրուկտուրայի լավացման մասին. այդ հարցին, դժբախտաբար, դեռ լուծում չենք կարողանում տալ քիմիական պարարտանյութերի միջոցով. նրանք միայն սննդի նյութեր են տալիս բույսին, բայց ոգի և ջրի ռեժիմի հարցերը չեն լուծում: Դրա համար ել, իմ կարծիքով, պետք է դիմել հիմնական միջոցների դրանք հետեյալներն են.—խոտացանություն (յոնջա) և դոմադբով պարարտացնել:

Բամբակագործական մեր շրջաններում առաջիկա տարվանը լինելու յե մոտավորապես 60.000 հեկտար պետքական հող. դրա մեկ յերրորդը մշտական կերպով պետք է պահել առվույտի տակ, իսկ մնացած 40.000-ը ցանքաշրջանառության կարգով տալ բամբակին. այդ ժամանակ միանգամայն հնարավոր կլինի դիտականորեն պարարտացված այդ հողերի բերքն ամենաքիչը կրկնապատկել. դրան ավելացրեք, վոր կլրատացվի հսկայական քանակությամբ առվույտ և քուսպ, վորը հնարավորություն կտա ամենապակասը

40-50.000 դուլի կով պահել, վորոնք հետագայում ստեղծված կոլխոզ քաղաքները և առհասարակ քաղաքները կադահովեն կաթով. միաժամանակ հնարավորության կտան դոմադբով պարարտացնել բամբակի ցանքերի ամբողջ տերիտորիան. դրանով ել հիմնովին լավացնելով հողի ստրուկտուրան առաջիկա հնգամյակի վերջին, հնարավորություն կտանք մեր կոլխոզնիկին բերքատվությունը հասցնել 180—200 վիթի մեկ հեկտարից:

Այդ հիմնական ուղին հարկավոր է ընդունել, և վորքան շուտ, այնքան լավ:

(Տօխտակ № 9-ը տես 32-րդ եջում):

Շերկորդ հիմնական հարցը բամբակագործական կայանները մեքենատրակտորային կայաններով հիմնովին դբադվելն է: Այդ կայաններն առանց այլևայլության պետք է դառնան մեր բամբակի կոլխոզային բաղան— կոլխոզի տրակտորը, կոլխոզի գաղափարի ադիտատորը, նրա տնտեսության հիմնական կաղմակերպողը: Հետեյալես, ամբողջ տրակտորիստների բանակը պետք է կաղմված լինի մեր լավագույն կոլխոզնիկներից: Կայանը պետք է յենթարկվի կոլխոզ ապարատին և աշխատի անպայման կոլխոզ բուքսիի տակ:

Առհասարակ մեր կոլխոզների համար, մասնավորապես խոշոր ապրանքային կոլխոզների համար, խոշոր նշանակություն ունի պլանային շինարարությունը. մինչև դաքնան բացվելն անպայման մեր բոլոր կոլխոզ դյուղերը պետք է ունենան դոնե մոտավոր նշումներով իրենց շինարարությունների հատակագիծը, այսինքն՝ այժմյանից պետք է հայտնի լինի, թե վորտեղ պետք է շինվեն կոլխոզի դոմերը, խողանոցները, պահեստները,

Խոշոր արդյունաբերական կոլտոգմերը 1931 թ. հոգաբարձուքյան ապարիզում.

Կոլտոգմերի անունը	Կոլտոգ- մերի թիվը	Քանի շրջանում են կազ- մակերպ.	Այգուր և ցանքերի առ- կածով. հեկտարներ.	Արտադրանքի տեսակը		
				Տեսակը	Քանակը մեկ միավոր. գն.	Ընդամուը քանակը ցենաներ.
Բամբակաբուծական	23	3	8122	Բամբակ	11	89232
Ալյուրաբուծական	22	4	2279	Ալյուր	100	227900
Միսբուծական	15	6	516	Միս	9	4644
Բանջարաբուծական	16	5	439	Բանջարեղեն	170	74630
Հացահատիկային	12	5	9288	Հացահատիկ	10	89890

նրա պաշտոնները և այլն: Յեթե այժմյանից այդ բանը
չնախատեսեն, դրանով չզբաղվեն մեր շրջանային կազ-
մակերպությունները և իրենք կոլտոգները, ապա զար-
նանք կսկսվի պարտիզանական աշխատանքի և նույնիսկ
միասարարուծյան մի մեծ սերիա, վորը հետո թերևս
կողողվի խոշոր նյութական զոհաբերություններով:

Դրա հետ միասին մեր կոլտոգները, քանի դեռ յե-
ռուն աշխատանքը չի սկսվել, պետք է խոշոր պատրաս-
տություններ տեսնեն դալիք շինարարությունն ավելի
կազմակերպված դիմավորելու: Քար, ավաղ և դանա-
զան շինանյութեր մթերեն, վորպեսզի զարնան տրակ-
տորի յերգի հետ սկսվի կոլտոգների խոշոր շինարա-
րություն յերդը:

Մյուս կարևոր հարցը, վոր կապված է խոշոր տըն-
տեսություններ կազմակերպելու հետ, դա հողագոր-
ծական ընկերություններն արտելի վերածելու հարցն է,
վորի միջոցով հնարավորություն կստեղծվի հանրա-
նացնել արտադրության հիմնական միջոցները: Ի հարկե
այդ հանրայնացման ժամանակ պետք է խուսափել կոլ-
տոգների վոչ արտադրական նշանակություն ունեցող
գույքի համայնացումից: Միաժամանակ կոլտոգներին
անհատական ոգտագործման տակ յեղած վատ անա-
սունները պիտի տալ միամթերման, դիմացն ստանալով
յավազույնները:

Գալով արտադրական ընկերություններին, պետք
է վոր մեր կոլտոգները նրանցով զբաղվեն, կանոնավոր
կերպով նրանց ուղղակի շեֆարկեն, ուղղություն տան
նրանց զարգացմանը և աշխատեն նրանց ել բարձրա-
նել և կոլտոգի վերածել:

10. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Այն տրամադրութիւնները, վոր նկատվում ե՝ հա-
վասարութեան նշան դնելու տեսակետից կոլլսոդի և
դյուղական ընկերութիւնների մեջ, դա ճիշտ չեն: Գյու-
ղական ընկերութիւն կազմակերպվում ե այն մասնաշխ-
մեջ, վորտեղ կոլլտոզ հնարավոր չի լինում կազմակեր-
պել: Գյուղական ընկերութիւնը կոլլտոզի յե վերած-
վում այնտեղ, այն գյուղում, վորտեղ ազգաբնակչութեան
ճշդ մեծամասնութիւնը գտնվում ե կոլլտոզում,
իհարկե, բացատրական աշխատանքի միջոցով:

Մյուս կարևոր հանգամանքը յետ համարում եմ
այն, վոր լեռնային շրջաններում, վորտեղ գյուղատըն-
տեսութեան հիմնական ճյուղն անասնապահութիւնն ե
և յերկրագործութիւնն առանձին նշանակութիւն չու-
նի, այդ շրջաններում տոգերի կազմակերպելը միան-
գամայն աննպատակահարմար ե: Որինակ՝ Մարտու-
նում, Բայաղետում, կոլլտոզի առաջին աստիճանն ուղ-
ղակի վարկաբեկեց կոլլտոզ զաղախարը. դյուղացիք
գրադվելով իր չհամայնացված անասուններով, մոռա-
ցութեան տակց հողը և կոլլտոզը և այդպիսով կոլլտոզը
դրեց միանգամայն ծրծաղելի դրութեան մեջ:

Ուրեմն, ինչպես Միութեան մեջ, նույնպես և մեզ
մոտ կոլլտոզի հիմնական ձևը պետք ե համարել գյու-
ղատնտեսական արտելը. գյուղացիութեան մոտ գնա-
լիս նրա հետ պետք ե խոսել արտելի կազմակերպման
մասին, յերբ այդ չի հաջողվում, միայն այն ժամանակ
ստանկցիա տալ հողագործական ընկերութիւններ
կազմակերպելուն:

Միջ առաքարիդում ել ունենք հաջողութիւններ,
աշխատանքի, յեռանդի աշխարհի փայլուն որինակներ,
վոր հատուկ են միայն սոցիալիստական սեկտորում.
արդեն վոչ կոլլտոզնիկ դյուղացիք անգամ խոստովա-
նում են կոլլտոզի այդ առավելութիւնները: Իսկ դյուղի
պորտաբույծներն ու ծուլներն ուղղակի հայտարա-
րում են՝ «կոլլտոզն աշխատողի տեղ ե, յիս ինչպես դամ
կոլլտոզ»:

Կոլլտոզ-աշխատանքի սոցիալիստական ձևերի փայ-
լուն որինակներ, վորքան ուղես՝ կարելի յե բերել:

Տախտակ № 10.

Սացմրցմամ և հարվածայնութեան արդյունքները
կոլլտոզներում.

Այդու բա- ցանելը մեկ հեկ. հաշվով	Այդու ետելը		Ծխախոտի մեկ շարի վարձատրութիւն.			Բամբակի չա- նաքը	
	Պատկեր- վում ե	Կոլլտոզ- ի տոգերի կազմակեր- պման	Կատար- վում են	Ե Յնդել	Կատար- վում ե	Մեկ մար- դու չա- նաք 1 բերան	Կոլլտոզի չափերը 1 բերան
10	5	16	8	35	15	1-2 փ.	5 փ. 15 փ.

Ձնայած դրան, կոլլտոզների աշխատանքը հետու յե
կազմակերպված լինելուց, դեռ կոլլտոզ-Փարբիկայի
մարդկային ուժերը հիմնականում չեն սկսել աշխա-
տանքի Փրոնտ շարժվել, ինչպես գործարանի բանվոր-
ները: Դեռ կոլլտոզներում ինչքան ուղես և ինչ տիպի
ծուլներ ուղես՝ կգտնես: Իսկ այդ հանգամանքից կախ-

ված և ամբողջ կոլխոդի և ամեն մի կոլխոդնիկի դրու-
թյան արադ լավացումը:

Այդ պատճառով ել այս տարի մեր կոլխոդնիկներին
և ամբողջ կոլխոդ ապարատի ուժերը պետք է լուրվեն՝
կոլխոդ-աշխատանքներն որինավոր և ռացիոնալ կազ-
մակերպելու համար:

Նախ, մի հիմնական սկզբունք սեփականութուն
պետք է դառնա կոլխոդնիկ և վոչ կոլխոդնիկ մասսանե-
րի համար: Կոլխոդնիկի ստանալիքը վորոշվում է նրա
դրած աշխատանքի որերի քանակով և վորակով. այ-
սինքն՝ շատ որեր է աշխատել, շատ ել ստանում է, չի
աշխատել կոլխոդում, վոչինչ չի ստանում. նրա աշխա-
տանքի որն արտահայտվում է միջերջով՝ ցորենով, դա-
րիով, կարտոֆիլով և այլն:

Յերկրորդ, բոլոր կոլխոդնիկներն անպայման մաս-
նակցում են սոցմրցման, հարվածայնության ու գտնը-
վում են մի վորեւե մրցակցող խմբակի կամ բրիգադայի
մեջ. ամեն մի կոլխոդնիկի տեղն ու պատիվը կոլխո-
դում, վորոշվում է աշխատանքի պրոցեսների նրա մաս-
նակցությամբ:

Յերրորդ, աշխատանքի բոլոր ասպարեզներում
մտնելը դործարքային սխտեմ և պարզեւորում: Պետք
է խնամքով մշակել աշխատանքի նորմաները, ամեն մի
նորմայից բարձր աշխատողին վարձատրել իր տարած
ավելի աշխատանքի համար: Դա կարեւորագույն մի-
ջոցներից մեկը կլինի Ծուլյերի դեմ կովելու:

Հնգամյակի 3-րդ տարվա ամենակարեւոր խնդիրնե-
րից մեկն էլ պետք է համարել կանանց աշխատանքի
և այդ աշխատանքն ապահովող կենցաղային հարցերի

կարգավորումը: Կոլխոդչարժման այս տարին ցույց
տվեց, թե ինչ հսկա դեր ունեն կտտարելու կանայք
այդ ասպարիզում: Դիչ կոլխոդներ չամրացան կանանց
բրիգադների փայլուն աշխատանքով, և քիչ կոլխոդներ
ել չտուժեցին, — յերբ կանանց հետամնացությունն
ոգտադործվեց կուլակների կողմից, և նրանց կոլխոդի
դեմ դուրս բերեց:

Անցյալի դասերով դինված, յերրորդ դարունը
պետք է դարձնել շրջադարձի դարուն, կանանց բաղմա-
հաղար մասսաների կոլխոդչարժման և նրա աշխա-
տանքներին լծելու. իսկ դա հնարավոր կլինի, յերբ
կենցաղային հարցերն առաջին հերթին կստանան իրենց
կարեւոր նշանակութունն ու լուծումը. այսինքն՝ մեր
բոլոր, գոնե խոշոր կոլխոդները կունենան իրենց ման-
կապարտեղները և շարժական խոհանոցները, վորոնք
կնոջը կաղատեն թոնրից և աման-չամանից ու նրան
աղամարդի հետ հավասար մասնակից կդարձնեն կու-
խոզինարարության խոշոր աշխատանքներին:

Չորրորդ կարեւոր հարցը, դա կոլխոդների արտա-
դրական խորհրդակցությունների և արտադրական
հանձնաժողովների աշխատանքների հարցն է: Դրանք
պարբերաբար պետք է քննեն կոլխոդների արտադրա-
կան պրոցեսների ռացիոնալիզացիայի հարցերը, և դը-
րանով ել մասսաներին մասնակից կանեն կոլխոդ շինա-
րարության խնդիրներին: Վոչ մի կոլխոդ առանց ար-
տադրական խորհրդակցության և առանց նրա պարբե-
րաբար աշխատանքների:

Մեր ադիտացիայի և պրոպագանդայի հիմքը պետք
է կազմի նաեւ աշխատանքի հերոսներին վորեւեւ
րելը, նրանց մասսայականացնելը. նրանցով պետք է

զբաղվեն մեր պատի թերթերը, կոլխոգայերեկոյթնե-
րը: Կոլխոգ աշխատանքի հերոսը պետք է լինի ամեն մի
կոլխոզնիկի հերոսը, նրա պարծանքի ու յերգի հերոսը:

Յեւ, վերջապես, մյուս կարևոր հանգամանքը,
վորը նույնպես կապված է աշխատանքի կազմակերպ-
ման հետ, դա բերքի բաշխման վերջին հրահանգն է.
նրա ճիշտ կիրառման և մասսայականացման հարցը:
Այսօր, յերբ հաշվետու տարին փակում ենք և թևակո-
խում Յ-րդ տարին, պետք է արձանագրենք, վոր շատ քիչ
կոլխոզներ ունենք, վորոնք ճշգրիտ կերպով դեկավար-
վել են բերքի բաշխման հրահանգով: Բոլորն էլ այս
կամ այն կերպ բաշխման ասպարիզում մոռացել են
բերքն ըստ շնչերի բաշխելու սկզբունքը, վորը հիմնա-
կան պատճառ է դառել մեր կոլխոզների դանդաղ աճ-
ման և կոլխոզնիկների մեծ տոկոսի աշխատանքներին
չմասնակցելուն:

Մյուս խոշոր մեղանշումը բերքի բաշխման ասպա-
րիզում, դա գույքատերերին հասանելիք 5 տոկոսի
Փոնդի հարցն է. նրանք այդ անպայման պետք է ստա-
նան, համաձայն իրենց դրած գույքի, հակառակ դեպ-
քում կդանդաղեցնեն միջակների կոլխոգ գալը և ա-
ռիթ կտանք գույքը վաճառել, վոչնչացնել և ասպ կոլ-
խոգ գալ:

Մեր կոլխոզները և կոլխոզնիկներն աշխատանքի
կազմակերպման ասպարիզում նկատված վերոհիշյալ
հիմնական թերություններով պետք է զբաղվեն և այն
էլ հիմնովին զբաղվեն, շտկեն և կարգավորեն այն.
հենց դա յեւ կլինի մեր կոլխոզների ամբողջման, խոշո-
րացման, ասլրանքային դառնալուն, կոլխոզնիկները
դրության լավացման և առհասարակ կոլխոզներն ավե-

լի բարձր նտալի անցնելու հիմնական յերաշխիքը:

Բանվոր դասակարգի և նրա ավանդարդ կոմ. կու-
սակցության կամքով այսօր մեզ կոլխոգֆրոնտի աշխո-
տակիցներին այս պատասխանատու ժամանակաշրջա-
նում, յերբ « գյուղատնտեսության և նրա հիմնական
նյութերի բախտը սրանից հետո վորոշելու յեւ սովխոգ-
ներն ու կոլխոզները» (Ստալին), վիճակված է գլխավո-
րել մասսաների այդ մեծ բեկումը:

Ամեն մի կոլխոգ, բրիգադիւր, ամեն մի կոլխոգ
նախագահ, առհասարակ ամեն մի կոլխոգ ֆրոնտի աշ-
խատակից կրկնապատկած, յեռապատկած յեռանդով
և դասակարգային զգոնությունով պետք է գլխավորե
չքավոր և միջակ մասսաների արշավը դեպի կոլխոգ,
հանուն այդ մասսաների և բանվոր դասակարգի փույ-
լուն ապագայի, սոցիալիզմի կառուցման— անգամ ա-
մենահետամնաց դյուղում:

302
92
481
910
AD

С 32-К
А 348

9-1502 7 4004

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
СОПОЛНОВЕДИЯ
Академии Наук
СССР

А. МУРАДЯН
Переломный год колхозного движения

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0217070

5

30. 716